

A Kúria a dr. Bárdos Gyöngyi Anna ügyvéd által képviselt felperesnek a dr. Gulyás Péter ügyvéd által képviselt Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. által képviselt Magyar Állam alperes ellen öröklési igény iránt a Pesti Központi Kerületi Bíróságon 44.P.89.008/2011. számon megindított, majd a Fővárosi Törvényszék 43.Pf.630.919/2012/3. számú jogerős ítéletével befejezett perében, az említett számú másodfokú határozat ellen az alperes által 22. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta az alábbi

i t é l e t e t:

A Kúria a Fővárosi Törvényszék 43.Pf.630.919/2012/3. számú jogerős ítéletét hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg a felperesnek 200.000 (Kettőszázezer) forint együttes fellebbezési és felülvizsgálati eljárási költséget.

A le nem rótt 186.600 (Egyszáznyolcvanhatezer-hatszáz) forint fellebbezési és a 311.000 (Háromszáztizenegyezer) forint felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

Az örökhagyó 2009. június 29-én végintézkedés hátrahagyása mellett hunyt el. A 2003. január 22. napján keltezett írásbeli magánvégrendeletében úgy rendelkezett, hogy az általa birtokolt lakásban meglévő valamennyi ingóságát keresztlánya, a felperes örökölje. Az örökségét képező ingóságokból két kivételt tett: egy portrét és a könyvtárának a hegymászó témájú könyveit a perben nem álló személyekre hagyta. Az örökhagyó 2003. október 6. napján egy „Függelék a Végrendelethez” elnevezésű - a perben az alábbiak szerint nem szó szerint hivatkozott - okiratot írt alá, amelyben a temetéséről rendelkezett, továbbá az eltemetése után az átutalási bankszámláján megmaradt összeget a végrendeletében megnevezett felperesnek kérte átadni.

A közjegyző a hagyatéki eljárásban az örökhagyó hagyatékába

tartozó, a Takarékszövetkezet által vezetett lakossági folyószámlán nyilvántartott 3.110.830 forintot és kamatait ideiglenes hatállyal az alperesnek adta át törvényes öröklés jogcímén. A végzés indokolása szerint a „Függelék” megnevezésű okirat alakilag hibás írásbeli magánvégrendelet, így az ezzel az okirattal érintett hagyatékot a törvényes öröklés rendje szerint adta át.

A felperes keresetében kérte annak megállapítását, hogy a hagyatékátadó végzésben feltüntetett folyószámla-követelés végrendeleti örököse és kérte a feljogosítását arra, hogy annak összegét felvegye.

Az alperesnek a kereset elutasítására irányuló ellenkérelmében foglaltak szerint a végrendelet egyértelműen kizárólag a lakásban található ingóságokra terjed ki, ezért a folyószámla-követelésre nem.

Az elsőfokú bíróság ítéletével megállapította, hogy az örökhagyó hagyatékához tartozó Takarékszövetkezet által vezetett lakossági folyószámla-követelés végrendeleti örököse a felperes. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Indokolásának jogi okfejtése szerint a „Függelék a végrendelethez elnevezésű okirat” az írásbeli magánvégrendelet alaki követelményének nem felel meg, ugyanakkor ebből az okiratból következtetni lehet az örökhagyó 2003. január 22. napján kelt végrendeletében kifejezésre juttatott szándékára, valódi akaratára. Figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság PK 82. számú állásfoglalásában rögzített jogelvekre is, a végrendelet tartalma, valamint a „függelék alapján” a végrendelkező örökhagyó végakarátát vizsgálva egyértelműen megállapíthatónak tartotta, hogy az örökhagyó 2003. január 22-én kelt írásbeli magánvégrendeletében a végrendelkezés idején meglévő teljes vagyonáról kívánt végrendelkezni, amelybe beletartozik a folyószámla-követelés is.

Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbeezett rendelkezését megváltoztatta és a keresetet elutasította.

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást ítélkezése alapjául azzal a pontosítással fogadta el, hogy a Takarékszövetkezetnél vezetett számla nem lakossági folyószámla, hanem bankszámla.

Az így pontosított tényállásból azonban eltérő jogi következtetést vont le. Megítélése szerint a „Függelék” tartalmából egyértelmű, hogy a bankszámlán kezelt pénzösszeg örökösül az örökhagyó a felperest kívánta tenni. A „Függelék” azonban - a felek által sem vitatottan - alaki hibás, ezért joghatás kiváltására nem alkalmas. A felperes ezért kizárólag a 2003. január 22-én kelt végrendelet alapján örökölhet. Az örökhagyó a **lakásában** lévő ingóságai tekintetében kívánta a felperest örökösévé tenni, ezért a perben

azt kellett vizsgálni, hogy a bankszámlán kezelt pénzösszeg „a megjelölt fellelési helyen lévő ingóság-e”. Kifejtette, hogy a tulajdonjog tárgya minden birtokba vehető dolog lehet, a pénzre a Ptk. 94.§ (1) és (2) bekezdése értelmében a tulajdonjog szabályai alkalmazandók. A jogerős ítélet indokolása szerint: A bankszámlán elhelyezett összeg az örökhagyó tulajdonában volt ugyan, azonban „az örökség fellelésének helyén nem”. A Ptk. 529.§ (1) és (2) bekezdéséből következően a bankszámlára befizetett pénzösszeg a számlavezető pénzintézet birtokába kerül, az kezeli, visszaszolgáltatási kötelezettsége a számla egyenlegére áll fenn. A számlán elhelyezett pénzösszeg mint ingóság [Ptk. 94.§ (2) bekezdés] tehát kikerül a számlatulajdonos birtokából, annak visszakövetelésére kötelmi igénye van. E kötelmi igényt a bankszámlaszerződés testesíti meg, azonban ha ez az okirat bárkinek a birtokába is kerül, a jogutódlás a számlakövetelésre még nem következik be. Ehhez az szükséges, hogy a kötelmi igény vonatkozásában kerüljön sor jogutódlásra. A végrendelet azonban kötelmi igény tekintetében semmilyen rendelkezést nem tartalmaz. A bankszámlán kezelt pénzösszeg ingóságként nem volt az örökhagyó által birtokolt lakásban, ezért ennek az összegnek a tulajdonjogát a felperes öröklés jogcímén nem szerezhette meg.

A jogerős ítélet ellen a felperes élt felülvizsgálati kérelemmel, amelyben annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte. Indokolásul előadta, hogy a jogerős ítélet sérti a Ptk. 636. és 637.§-ában foglaltakat, a másodfokú bíróság a végrendelet tartalmát nem kellő körültekintéssel értékelte. A favor testamenti elvét alkalmazva az örökhagyó feltehető akaratát vizsgálva szerinte a perbeli esetben az örökhagyó végrendelete nem értelmezhető másként, minthogy minden vagyonát reá szándékozott hagyni, lévén, hogy a gyermektelen örökhagyónak ő jelentette a családot. Hivatkozása szerint egyértelmű, hogy az örökhagyó nem kívánta a törvényes öröklés érvényesülését. Ezt támasztja alá az alaki hibája miatt végrendeletként érvénytelen „Függelék” is.

A felülvizsgálati kérelem alapos.

A Pp. 270.§ (1) bekezdése és a 275.§ (3) bekezdése együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálatra az ad alapot, ha a jogerős ítélet jogszabályt sért, vagy az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással bíró eljárási jogszabálysértés megvalósulása.

Az elsőfokú bíróság a jogvita elbírálásához szükséges bizonyítási eljárást lefolytatta, a bizonyítékoknak az egymással való egybevetése, azok okszerű, logikai ellentmondásokról mentes és a Pp. 206.§ (1) bekezdésében foglalt elveknek megfelelően történt értékelése alapján megalapozottan állapította meg a tényállást.

A felülvizsgálati eljárásban már nem volt vitás, hogy a pénzt - így a folyószámla-követelést is - ingó dolognak kell tekinteni. A Kúriának a felülvizsgálati eljárásban abban a kérdésben kellett állást foglalnia: a másodfokú bíróság az irányadó jogszabályok alkalmazásával helytállóan jutott-e arra a jogi következtetésre, hogy az örökhagyó hagyatékába tartozó, a Takarékszövetkezet által vezetett lakossági folyószámla-követelésen a felperes öröklés jogcímén nem szerzett tulajdonjogot.

Ennek elbírálása érdekében elsődlegesen az örökhagyó valódi végakarataát kellett felderíteni. Azt kellett vizsgálat tárgyává tenni, hogy a végintézkedésből minden kétséget kizáróan kitűnik-e az örökhagyó valóságos akarata, a végintézkedés minden vonatkozásban kifejezésre juttatja-e az örökhagyó szándékát.

A jogtudomány és az ítélkezési gyakorlat egyöntetű álláspontja szerint a végrendeletet mindig az akarati elv szem előtt tartásával, a favor testamenti elvének érvényre juttatásával kell értelmezni. A végrendeletet kétség esetén úgy kell értelmezni, hogy az örökhagyó akarata a legmesszebbmenően érvényre jusson, a végrendelet érvényes legyen és hatályban maradjon. A magyar magánjogban évszázadok óta töretlenül érvényesül az az elv, hogy az örökhagyó végintézkedését a végrendelkező akaratának (mens testatoris) tiszteletben tartásával, a végrendelet lehető érvényben tartása (favor testamenti) követelményét szem előtt tartva kell értelmezni. Mind a Magyar Királyi Kúria gyakorlatában (Dt.XI.k.216. számú 1913.), mind a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága PK 82. számú állásfoglalásában és a többi között a BH 1988.99. szám alatt közzétett eseti döntésben megjelenik az a követelmény, hogy az értelmezés során irányadónak tartott akarati elv érvényesülése tekintetében minden olyan adatot figyelembe kell venni, amely a végrendelkező akaratára világosságot derít. Ennek szellemében a PK 82. számú állásfoglalásban írtak szerint a végintézkedés körülményeiből, különösen magának az örökhagyónak a végrendelkezésen kívül, azt megelőzően vagy azt követően bármilyen alakban tett nyilatkozataiból, kijelentéseiből vagy akár ráutaló magatartásából is lehet következtetni arra, hogy a végrendelkezőnek mi volt a valódi akarata. Az adott esetben a felperes az öröklési igényét az alperes által sem vitatottan érvényes végrendeletre alapozta, ezért az érdektelen, hogy a „Függelék a Végrendelethez” megnevezésű okirat megfelel-e a végrendelet alaki követelményeinek. Ez utóbbi okiratban foglaltaknak - mint az örökhagyó végrendeletét követően, alakszerűségi követelmények nélkül megtehető nyilatkozatnak - az okirat megnevezéséből is következően az alapjául szolgáló „Végrendelet” fentiek szerinti értelmezése szempontjából van jelentősége.

A gyermektelen örökhagyó egyetlen rokona a keresztlánya, a felperes volt. Ingatlanvagyonnal nem rendelkezett, egy lakásban élt, ebből

következően minden ingóvagyonát (köztük: készpénz, értékpapír, bankszámlaszerződés) ebben az ingatlanban tartotta.

Az örökhagyó feltehető akaratának vizsgálata körében az elsőfokú bíróság helytállóan, okszerűen értékelte a végrendelet és a „Függelék a Végrendelethez” megnevezésű okirat tartalmát. Az utóbbi okirat önállóan joghatás kiváltására valóban nem alkalmas, mert az nem további végrendelkezés, azonban a végrendelet magyarázatához, értelmezéséhez mindenképpen támpontot ad. Ebben az okiratban az örökhagyó a temetéséről rendelkezett, amellyel a felperest bízta meg és ennek kapcsán rögzítette, hogy a temetési költségek fedezése után fennmaradó összeg a felperest illeti.

Tapasztalati tény, hogy a végrendeletek szövegében általánosan „bevett” szófordulat: az örökhagyó „a lakásban lévő valamennyi ingóságról” rendelkezik. Ebből a megfogalmazásból az adott esetben életszerűen az következik, hogy az örökhagyó valós szándéka szerint valamennyi vagyonáról kívánt rendelkezni, hiszen mindene ebben a lakásban volt. A már hivatkozottak szerinti egységes bírói gyakorlat például az általános örökösnevezéssel tartja azonos jelentőségűnek azt, ha az örökhagyó e kifejezés használata nélkül a végrendeletben felsorolt minden vagyona részére örököszt rendel. Ez a körülmény kizárja a törvényes öröklést még arra a vagyontárgyra is, amelyet az örökhagyó a végrendelet alkotása után szerzett. A bírói gyakorlat hosszú ideje következetes abban a kérdésben is, hogy a nem helyes jogi kifejezéseket az örökhagyó valódi akaratának megfelelően kell értelmezni.

Az örökhagyó akarata tehát kétség esetén nem a végrendelet szóhasználatából, hanem a végrendelet egész tartalmából és az ügynek ahhoz kapcsolódó kísérő körülményeiből állapítható meg. Az adott esetben egyértelmű, hogy az örökhagyó a végrendeletében a teljes vagyonáról rendelkezett, a törvényes öröklés érvényesülését nem kívánta. Ezen belül a felperest – mint egyetlen rokonát, melyet ki is hangsúlyozott – kívánta általános örökösévé tenni, s mindösszesen a hagyatékban meglévő, külön meghatározott két vagyontárgyat kívánt más személyeknek juttatni [Ptk. 641.§ (1) bekezdése szerinti dologi hagyomány]. Következésképpen a végrendeletben tételesen fel nem sorolt vagyontárgyakra a törvényes öröklés rendje nem érvényesülhet, mivel a teljes vagyon körébe nyilvánvalóan beletartozik a folyószámla-követelés is.

Arra pedig semmilyen adat nem merült fel, hogy a követelést megtestesítő bankszámlaszerződés mint okirat ne lett volna a lakásban fellelhető. Azt a hagyatéki leltárban is feltüntették, ezért a végrendelet tartalmának – az előzőekben kifejtett összefüggéseiben történt – feltárásával az elsőfokú bíróság aggálytalanul állapította meg, hogy az örökhagyó írásbeli magánvégrendeletében általános örököséül a felperest nevezte meg. Ezáltal a lakossági folyószámla-követelés végrendeleti örököse is a felperes [Ptk. 636.§ (1)-(3) bekezdései].

A Kúria ezért a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott

rendelkezését a Pp. 275.§ (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság jogszabálysértés nélkül meghozott ítéletét helybenhagyta [Pp. 253.§ (2) bekezdés].

Kötelezte az eredménytelen felülvizsgálati kérelmet előterjesztő alperest, hogy a Pp. 270.§ (1) bekezdése szerint alkalmazott Pp. 78.§ (1) bekezdése alapján fizesse meg a felperes másodfokú eljárással és a felülvizsgálattal kapcsolatosan felmerült költségeit. Az alperes illetékmentessége [Itv. 5.§ (1) bekezdés a) pont] folytán le nem rótt fellebbezési és felülvizsgálati eljárási illetéket a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13.§ (1) bekezdése és 14.§-a alapján az állam viseli.

A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274.§ (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2012. október 24.

Dr. Orosz Árpád a tanács elnöke s.k., Dr. Csentericsné dr. Ágh
Bíró Ágnes előadó bíró s.k., Dr. Kiss Gábor bíró s.k.

Sipos

a kiadmány hitelével:

bírósági ügyintéző